

2. CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

Čitanje je iznimno važna vještina za uspješnu prilagodbu i snalaženje u suvremenom svijetu u kojem su pisane informacije i pisana komunikacija nezaobilazni u svim područjima života, od učenja i školovanja, preko aktivnog sudjelovanja u društvu, do rekreacije i zabave. Hrvatska je 2017. godine usvojila *Nacionalnu strategiju poticanja čitanja* za razdoblje od pet godina, kojom su određena tri temeljna strateška cilja (Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2017). Prva dva cilja, uspostaviti učinkovit društveni okvir za podršku čitanju te razviti čitalačku pismenost i poticati čitatelja na aktivno i kritičko čitanje, nije moguće ostvariti bez raspolaganja empirijskim podacima o razvoju vještina čitanja u hrvatskom jeziku i čimbenicima koji tom razvoju pridonose. Takvih empirijskih podataka vrlo je malo. Glavni cilj našeg istraživanja bio je doprinijeti spoznajama o čitalačkim vještinama hrvatskih učenika u razdoblju rane adolescencije (četvrti do sedmi razred osnovne škole), u kojem bi trebali ostvariti prijelaz s početnog učenja čitanja na primjenu čitanja u svrhu učenja (Indrisano i Chall, 1995; Rončević, 2005). Prema rezultatima međunarodnih istraživanja PIRLS i PISA kod hrvatskih učenika u tom razdoblju dolazi do nepovoljnih trendova u razvoju čitalačke pismenosti, u situaciji usporedbe njihovih čitalačkih kompetencija s kompetencijama vršnjaka iz drugih zemalja (Buljan Culej, 2012; OECD, 2016). Povrh toga, istraživanjem smo htjeli provjeriti novije modele prediktora vještina čitanja koji za razvoj čitanja, uz tradicionalno proučavane kognitivno-jezične faktore (Gough i Tunmer, 1986; Hoover i Gough, 1990), sve više ističu važnost nekognitivnih, motivacijsko-ponašajnih čimbenika poput motivacije za čitanje i navika čitanja te kontekstualnih faktora koji uključuju i obiteljsko čitalačko okruženje (Duncan i sur., 2016; Netten i sur., 2011). Našim istraživanjem željeli smo također potaknuti daljnja istraživanja čitalačke pismenosti u Hrvatskoj i razviti mjerne instrumente koji se u njima mogu primijeniti.

Istraživanjem smo nastojali odgovoriti na dva problema. Prvo, kakvi su učinci dobi, spola i njihove interakcije na (a) vještine čitanja (brzinu dekodiranja riječi i razumijevanje teksta) i (b) individualno-psihološke čimbenike (motivaciju za čitanje, navike čitanja te jezične sposobnosti operacionalizirane mjerama bogatstva rječnika i poznavanja gramatike) povezane s vještinama čitanja učenika od četvrtog do sedmog razreda osnovne škole? Drugo, uolikoj su mjeri individualno-psihološki i obiteljsko-kontekstualni čimbenici (obrazovanje roditelja, broj knjiga u kućanstvu, stavovi roditelja prema čitanju i roditeljske navike čitanja) prediktivni za vještine čitanja?

Na temelju teorija razvoja čitalačke pismenosti i faktora koji su povezani s tim razvojem, kao i rezultata ranijih istraživanja, postavili smo pet hipoteza. Prva hipoteza (H1) bila je da će djevojčice, u usporedbi s dječacima, brže dekodirati riječi i bolje razumjeti pročitani tekst te da će izvijestiti o većoj intrinzičnoj i ekstrinzičnoj motivaciji za čitanje, više vremena provedenog u čitanju tekstova u tradicionalnom, a manje u digitalnom obliku, kao i da će bolje poznavati naslove knjiga, imati bogatiji rječnik i veće gramatičko znanje. Druga hipoteza (H2) bila je da će stariji učenici, u usporedbi s mlađima, brže dekodirati riječi i bolje razumjeti pročitani tekst te da će imati bogatiji rječnik i veće gramatičko znanje, ali će također izvijestiti o slabijoj intrinzičnoj i

ekstrinzičnoj motivaciji za čitanje i manje vremena provedenog u čitanju, pogotovo tekstova u tradicionalnom, tiskanom obliku. Treća hipoteza (H3) bila je da će spolne razlike biti veće za stariju nego za mlađu djecu. Četvrtom hipotezom (H4) pretpostavili smo da će individualno-psihološki i obiteljsko-kontekstualni čimbenici objasniti značajan dio varijance brzine dekodiranja riječi i razumijevanja teksta, pri čemu će individualno-psihološki prediktori, a posebno jezične sposobnosti (bogatstvo rječnika i poznavanje gramatike) biti snažniji prediktori vještina čitanja od obiteljskih varijabli. Također smo očekivali da će brzina dekodiranja riječi objasniti dio varijance razumijevanja teksta povrh varijance objašnjene individualno-psihološkim i obiteljsko-kontekstualnim prediktorima. Prema petoj hipotezi (H5), doprinos pojedinih prediktora objašnjenju varijance vještina čitanja trebao bi se razlikovati za djevojčice i dječake te za mlađe i starije učenike. Specifičnije, očekivali smo manji doprinos obiteljskog čitalačkog okruženja, a veći doprinos motivacije za čitanje, čitalačkih navika i jezičnih sposobnosti vještinama čitanja starije u odnosu na mlađu djecu te veći doprinos motivacije za čitanje i navika čitanja vještinama čitanja dječaka u odnosu na djevojčice. Pretpostavili smo također da će brzina dekodiranja riječi više pridonositi objašnjenju varijance razumijevanja teksta mlađih u usporedbi sa starijim učenicima.